Kiertotalous – kohti jätteetöntä Eurooppaa

Sirpa Pietikäinen,
Euroopan parlamentin jäsen
2015

Meillä on vain yksi maapallo

Tällä hetkellä ihmiskunta kuluttaa noin puolentoista maapallon (1,6 v.2015) verran resursseja vuosittain. Saman kulutustahdin jatkuessa tarvitsemme jopa neljän maapallon verran resursseja 2050. Tämä on fyysisesti mahdotonta: meillä on vain yksi maapallo

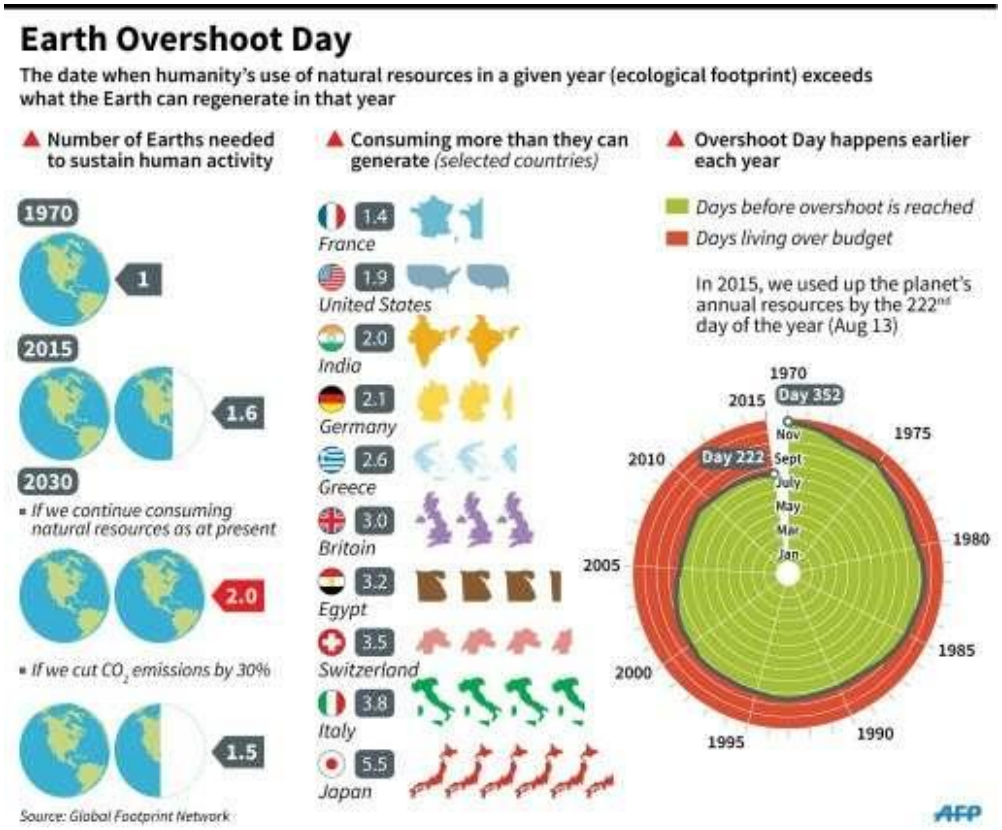

Materiaalien globaali kysyntä jatkaa kasvuaan, ilmastonmuutos kiihtyy

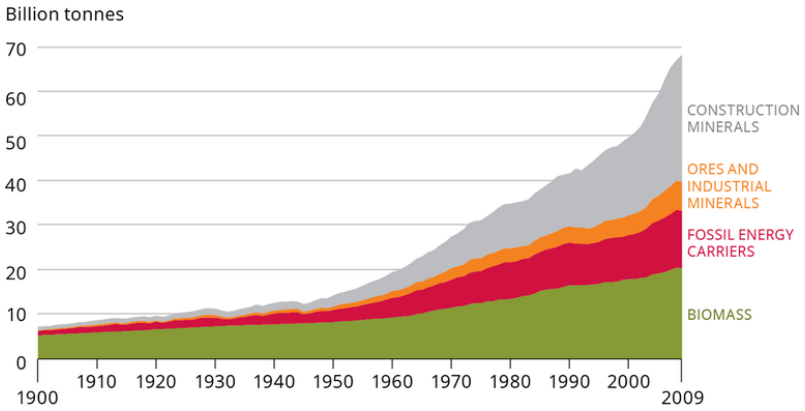

Materiaalien kysyntä
Lähde: EEA, 2/2015

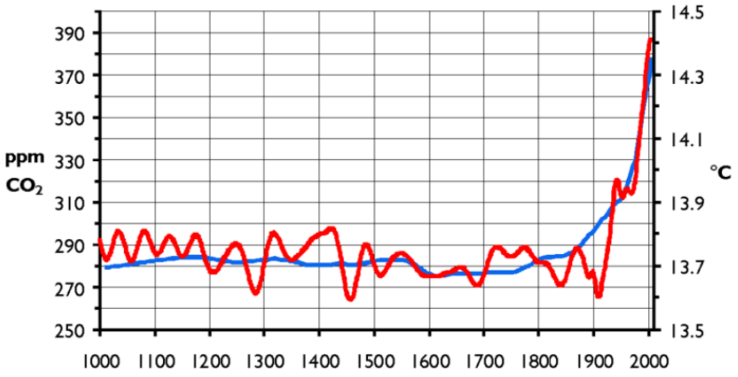

Ilmastonmuutos
Lähde: Climateaudit.org

Turvallinen elinympäristö? Planeettamme rajat

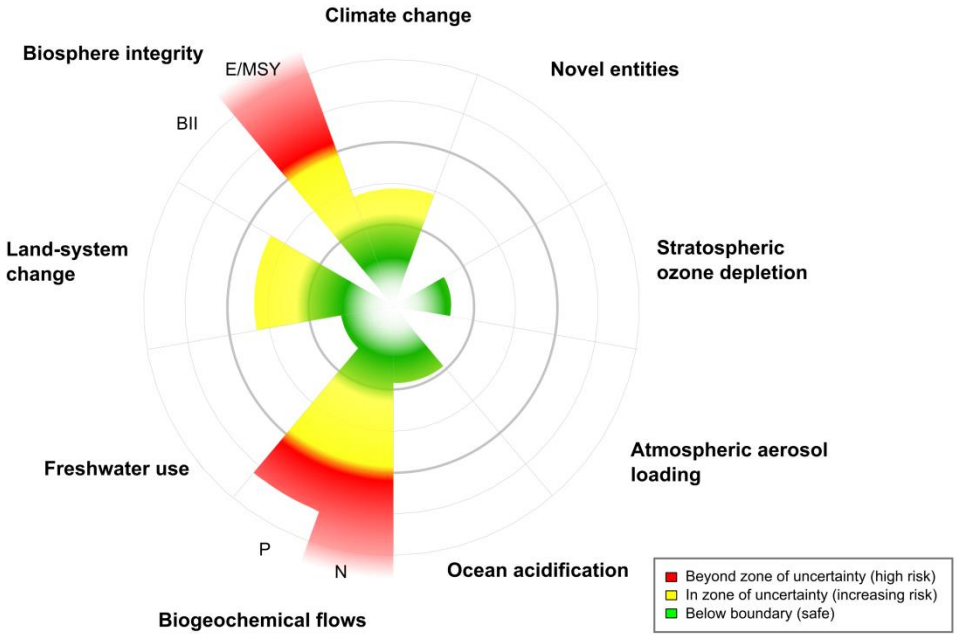

- Vihreä ”turvallinen”;
- Keltainen: epävarma – kasvanut riski
  - Ilmastonmuutos
  - Maankäytön muutokset
- Punaiset näyttävät, millä osa-alueilla kantokyvyn rajat on jo ylitetty, mm.:
  - Biodiversiteetin kato
  - Typen kierto

Lähde: Steffen and others, 16 January 2015, Science

Resurssienkäytön laskentakaava

Väestönkasvu x käytettävissä oleva tulo x tuotteiden kirjo x tuotteiden lyhentynyt käyttöikä

Paradigman muutos

Vanha: karteesiolainen,
industrialistinen ja siiloajattelu;
Ihmiskeskeinen;
Joko – tai

Uusi:
holistinen;
Luontokeskeinen;
Sekä – että

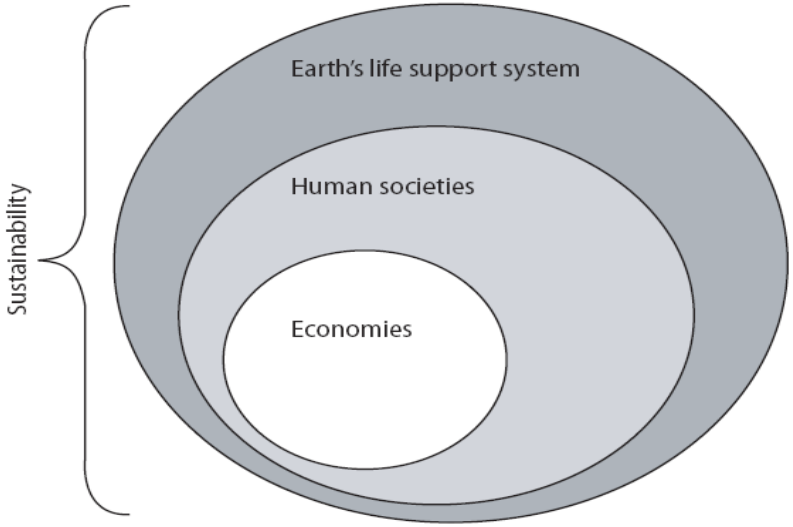

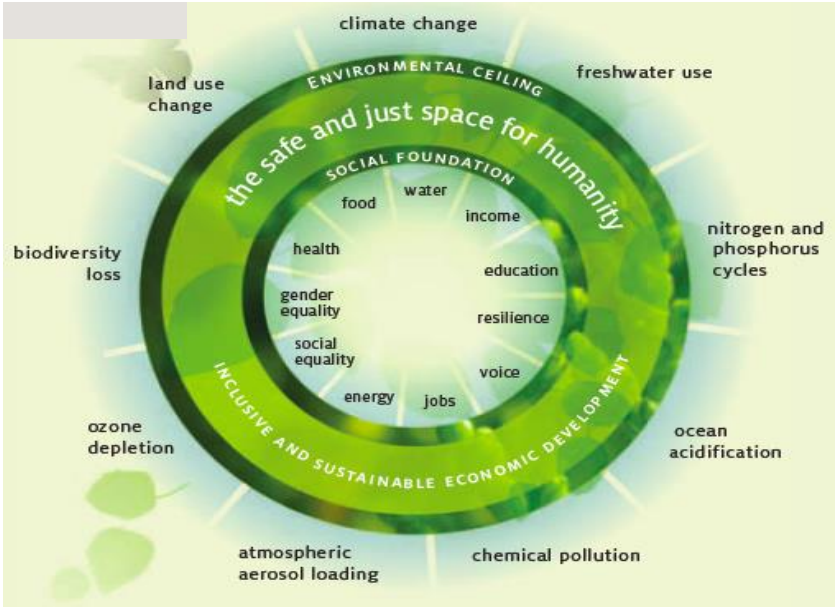

Lähde: Rockström&Wijkman: Bankrupting Nature (2012)

Vastauksen oltava haasteen mukainen

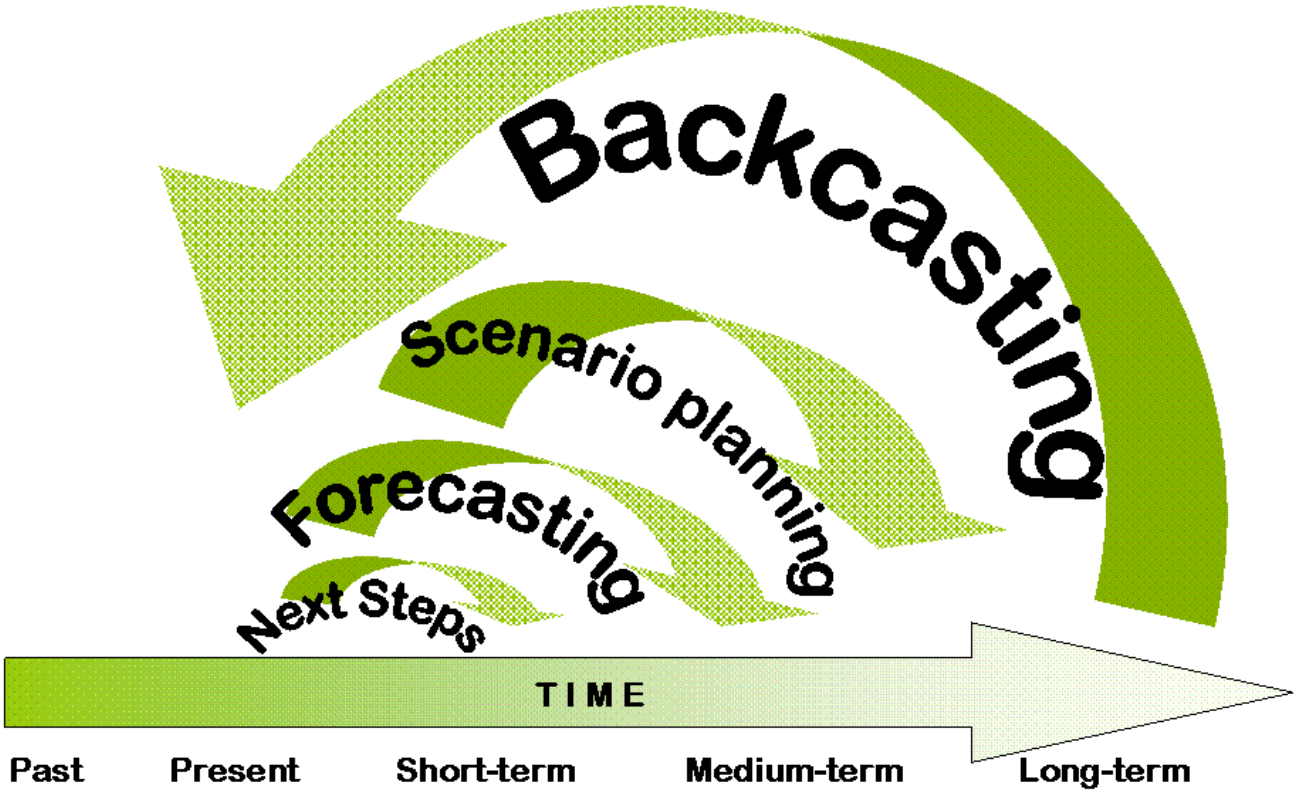

Kestävä kehitys – mitä se on?

Vuoteen 2050 inhimillisen elämän, tuotannon ja kulutuksen oltava planeettamme kantokyvyn rajoissa. Tämä tarkoittaa:

1. Täysin uusiutumattomien luonnonvarojen kiertämistä suljetuissa systeemeissä
2. Uusiutuvien luonnonvarojen käyttö kestävyyden rajoissa
3. Luonnon monimuotoisuutta ei vahingoiteta, tai jos vahingoittamista ei voida välttää, tulee vahinko kompensoida muualla

→ ”Kymppikerroin”: sama tuotanto ja hyvinvointi kymmeneksellä nykyisistä resursseista, kymmeneksellä nykyisistä päästöistä

Resurssin laaja määritelmä

- Ei pelkästään teollisuuden raaka-aineita kuten öljyä ja metalleja, vaan myös luonnon monimuotoisuutta, maaperän ja vesistöjen hyvinvointia, puhdasta ilmaa ja muita ekosysteemipalveluita

Entä se kilpailukyky?

- Kilpailu niukentuvista resursseista: vähemmällä enemmän tekeminen on kilpailuetu
- Esimerkkejä resurssitehokkuuden tuomista säästöistä
  - UK: jo pienellä energiankäytön tehostamisella energian ja veden käytössä sekä tehokkaammalla kierrättämisellä 28 mrd. € vuosittaiset säästöt
  - EU:n energiatehokkuusdirektiivin täysinäinen toimeenpano säästäisi keskimäärin 1.000€/vuosi/talous
  - -20% hiilidioksidipäästöjä saisi aikaan n. 52mrd € vuosittaisen säästön terveydenhoitokuluissa
- Resurssitehokkuuden parantaminen 30%:lla loisi Eurooppaan 2 miljoonaa uutta työpaikkaa ja nostaisi EU BKT:tä prosentin
- "The great disruptors": teknologiahyppäykset
- Kondratieffin syklit: energia- ja resurssiratkaisut seuraavan aallon määrittäjinä

Resurssitehokkuus – miten se saavutetaan?

- Kiertotalous (*circular economy*)

  1. Uusiutumattomat kiertävät suljetussa järjestelmässä; uusiutuvia käytetään kestävyyden rajoissa

  2. Jäte ”suunnitellaan pois” systeemistä

  3. Syntyvä jäte kerätään tehokkaasti ja sitä käytetään uusien tuotteiden valmistukseen

  4. Uusia raaka-aineita (virgin raw materials) käytetään vain, kun tarjolla ei ole kierrätettyjä materiaaleja.
- Käyttöhierarkia (*cascading use or resources*)
- Jätehierarkia
- Tuottajavastuu (extended producer responsibility)
- Teolliset symbioosit
- Kestävät hankintastandardit
- Uudet bisnesmallit

Parlamentin oma-aloitemietintö resurssitehokkuudesta:

1. Tavoitteet ja indikaattorit
2. Tuotepolitiikka
3. Jätepolitiikka
4. Muut toimenpiteet

Tavoitteet ja indikaattorit

- Tavoitteet ja mittarit eivät ole vain numerohelinää. Ne ohjaavat käyttäytymistämme.
- Onnistuneen luonnonvarapolitiikan kannalta olisi olennaista saada luotettavaa tietoa siitä, miten resurssitehokkuus kehittyy Euroopassa.
- Mietinnössä esitän, että komissio asettaa resurssitehokkuusmittarin, jolla mitataan EU:n, jäsenvaltioiden ja teollisuuden resurssitehokkuutta.
- Kunnianhimoiset tavoitteet: EU:n on parannettava resurssitehokkuutta 30 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Myös jokaiselle jäsenvaltiolle on asetettava tavoitteet, ja ne on otettava osaksi eurooppalaista ohjausjaksoa.

Tuotepolitiikka

- Jo nyt tuotteille asetetaan lukuisia vaatimuksia, jotka liittyvät esimerkiksi niiden turvallisuuteen. Energiatehokkuusvaatimuksia sääntelee niin sanottu ecodesign-direktiivi.
- Ecodesing-direktiiviä tulee laajentaa kahdella tavalla: sen täytyy säätää myös *muista resurssitehokkuuden osa-alueista kuin energiatehokkuudesta*, esimerkiksi kierrätettävyydestä. Vaatimukset on ulotettava *muihinkin kuin energiaa käyttäviin tuotteisiin*.
- On parannettava valvontaa, jolla varmistetaan, että myös tuontituotteet kunnioittavat näitä vaatimuksia.
- Tuotteiden takuuaikojen pidentäminen.

Jätepolitiikka

- Ei uusia kaatopaikkoja tai jätteenpolttolaitoksia EU-rahalla. Julkinen tuki ohjattava kierrätyslaitosten rakentamiseen.
- Uusien kaatopaikkojen rakennuskielto.
- Rajoituksia jätteen sijoittamiselle kaatopaikoille: Vuonna 2025 kielto sijoittaa kaatopaikalle kierrätettävää jätettä tai biojätettä. Vuonna 2030 mitään jätettä ei saa sijoittaa kaatopaikalle.
- Kaatopaikka- ja jätteenpolttomaksujen korottaminen.
- Kierrätystavoitteen nostaminen 70 prosenttiin (yhdyskuntajätteen ja teollisuusjätteen).
- Biojätteen kierrätys pakolliseksi Euroopassa.
- Tavoite vähentää merien roskaantumista Euroopassa 50 prosentilla.

Muut toimenpiteet

- Julkisten hankintojen viherryttäminen.
- Ympäristölle haitallisten tukien karsiminen.
- Ravinteiden kierrätyksen toimintaohjelma.
- Rakennusten resurssitehokkuudelle indikaattorit ja tavoitteet.
- Olemassa olevan lainsäädännön arviointi resurssitehokkuuden näkökulmasta.

Vertailu: parlamentin mietintö vs. komission kiertotalouspaketti

Tavoite	Parlamentti	Komissio
Kunnallisjätteen uudelleenkäyttö ja kierrätys vuoteen 2030	70%	60% vuoteen 2025 ja 65% 2030 MUTTA POIKKEUSMAHDOLLISUUDET: Viro, Kreikka, Kroatia, Latvia, Malta, Romania ja Slovakia voivat anoa viiden vuoden jatkoaikaa
Kunnallisjätettä kaatopaikalle	Kaatopaikkakielto 2030	10% 2030
Tuottajavastuu (EPR)	Komission tulisi asettaa selkeät minimivaatimukset, jotta varmistetaan EPR-järjestelmien avoimuus ja kustannustehokkuus	Ei mitattavia minimivaaatimuksia, vaan järjestelmien suunnittelu pitkälti jäsenmaiden vastuulla. Komissio esittelee "yleisiä vaatimuksia", ml. - Jäsenmaan määriteltävä selkeästi järjestelmään osallistuvien roolit ja vastuut, keräystavoitteet ym. - jäsenmaan tulee varmistaa että kaikki jätteenkäsittelyn kustannukset katetaan kokonaisuudessaan
Jätteen syntymisen estäminen	Komission tulisi kehittää keinot ja työkalut jätteen syntymisen estämiseen	Jäsenmaat vastuussa, vaaditaan mm. - kestävien, kierrätettävien tuotteiden käyttöön kannustaminen - identifioida ja kohdentaa toimet tuotteisiin, joilla suurin taloudellinen merkitys - kannustetaan jäsenmaita perustamaan järjestelmiä, jotka edistävät tuotteiden uusiokäyttöä - ruokajätteen synnyn ehkäisy
Ruokajäte	Sitova ruokajätteen vähennystavoite: min. 30 % 2025	Ei sitovaa tavoitetta
Meriin kulkeutuva jäte	Meriin kulkeutuvan jätteen vähentäminen 50 % 2025	Ei tavoitetta

Tavoite	Parlamentti	Komissio
Yleinen resurssitehokkuustavoite	30% 2030	Ei sisällä
Tuotesuunnittelu		
Ecodesign -direktiivi	Direktiivi tulee uudistaa 2016 - kattavuus ulotettava kaikkiin tuotteisiin - vaatimuksiin sisällytettävä asteittain kaikki resurssitehokkuuden kannalta keskeiset elementit (kierrätettävyys, uusiokäyttö....) - pakollinen tuotepassi - horisontaalisesti kaikkiin tuotteisiin pätevien vaatimusten määrittely	Resurssitehokkuusnäkökulmat sisällytetään ecodesign työohjelmaan 2015-2017
Kulutus		
Takuut	Kestävien kulutustuotteiden takuuaikojen pidennys propose the extension of minimum guarantees for consumer durable goods	Parempi täytäntöönpano
Suunniteltu vanheneminen (Planned obsolescence)	Komission kehiteltävä suunnitellun vanhenemisen vastaisia keinoja	Komissio tulee arvioimaan, voitaisiinko Horisontti2020-tutkimusohjelmaan sisällyttää asiaa tutkivan projektin
Julkisten hankintojen viherryttäminen	Resurssitehokkaiden tuotteiden & palveluiden suosiminen julkisissa hankinnoissa, noudata tai selitä -periaatteella	Komissio painottaa resusrritehokkuutta uusissa tai uudistetuissa julkisia hankintoja koskevissa kriteereissä ja "johtaa esimerkillä"
Rakennukset	Kestäviä rakennuksia koskevien indikaattoreiden kehittäminen, vaade parhaan mahdollisen teknologian käytöstä, keskittyminen koko urbaaniin rakennettuun ympäristöön, ei vain yksin rakennuksiin (viherinfra ym)	Komissiossa suunnitteilla tähän liittyvää työtä

Kiitos osallistumisestasi!

- Tästä ja muista aiheista voit lukea lisää osoitteesta www.sirpapietikainen.eu

